QORTI ĊIVILI
PRIM' AWLA

ONOR IMĦALLEF
DR FRANCESCO DEPASQUALE
LL.D. LL.M. (IMLI)

Seduta ta' nhar il-Ħamis
Tletin (30) ta' Novembru 2023

Rikors Numru 360/2013 FDP

Fl-ismijiet

Carmel sive Charles Grech
(ID 1099347M)

u b'digriet tat-28 ta' Ġunju 2023, Jeremy Charles Grech (ID 321690M) assuma l-atti wara l-mewt ta' Carmel sive Charles Grech

vs

Sergio Manche'
(ID 121356M)

Il-Qorti:-

1. Rat ir-rikors datat 15 ta' April 2013, li permezz tiegħu r-rikorrent talab is-segwenti:

    1. *Illi bejn is-snin 1999 u 2004 l-attur biegħ u kkonsenja lill-intimat merkanzija bl-ingrossa.*

    2. *Illi l-esponent kien jagħmel l-ordnijiet tal-merkanzija konsistenti f'kwantitajiet ta' "household goods" mingħand il-klijenti esteri tiegħu u jikkonsenja lill-intimat flimkien mal-kont tal-ordni ta' importazzjoni, spejjeż oħra u l-profitt tiegħu. L-intimat kien iħallsu in akkont.*

    3. *Illi l-intimat waqa' lura fil-ħlasijiet u, għalkemm hu kien wiegħed diversi drabi lill-esponent li ser iħallsu l-bilanċ, huwa baqa' inadempjenti nonstante l-interpellazzjoni b'ittra uffiċjali tat-18 ta' Marzu 2009.*

Għaldaqstant jgħid l-intimat il-għaliex ma għandhiex dina l-Qorti għar-raġunijiet premessi, prevja kull dikjarazzjoni neċessarja u opportuna:

1. *Tiddikjara li bejn is-snin 1999 u 2004 l-attur biegħ u kkonsenja lill-intimat merkanzija bl-ingrossa konsistenti f'kwantitajiet ta' "household goods";*

2. *Tillikwida l-ammont dovut minnu lill-attur bħala bilanċ ta' somma akbar rappreżentanti ħlas tal-merkanzija mibjugħa u konsenjata kif fuq ingħad;*

3. *Tikkundanna lill-intimat iħallas lill-attur is-somma hekk likwidata u dovuta kif fuq spjegat.*

Bl-ispejjeż, kompriżi dawk tal-ittra uffiċjali tat-18 ta' Marzu 2009 u bl-imgħax legali mid-data tan-notifika tal-istess ittra uffiċjali kontra l-istess intimat minn issa nġunt beix jidher personalment għas-subizzjoni.

2. Rat illi fit-2 ta' Lulju 2013, l-intimat laqa' għal dak mitlub billi qajjem is-segwenti difiża:

    1. *Illi preliminarjament it-talba tar-rikorrent għall-ħlas ta' merkanzija allegatament mibjugħa u konsenjata lill-esponent hija preskritta bid-dekors ta' ħames snin ai termini tal-Artikolu 2156 (f) tal-Kodiċi Ċivili.*

    2. *Illi fi kwalsiasi każ u mingħajr preġudizzju għall-premess, it-talbiet tar-rikorrent huma għal kollox infondati fil-fatt u fid-dritt u dan stante li l-ebda ammont ma huwa dovut mill-esponent versu l-imsemmi rikorrent.*

    3. *Salvi eċċezzjonijet oħra permessi mil-Liġi.*

3. Rat illi, permezz ta' sentenza mogħtija fid-29 ta' Ottubru 2015, dina l-Qorti, diversament ippresjeduta, ċaħdet l-ewwel eċċezzjoni ta' l-intimat u ddikjarat l-azzjoni ma kinetx preskritta ai termini tal-Artikolu 2156 (f) tal-Kap 16.

4. Rat illi permezz ta' sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell fil-25 ta' Novembru 2016, il-Qorti tal-Appell kkonfermat id-deċiżjoni ta' l-Ewwel Qorti.

5. Rat illi dina l-Qorti, kif komposta, ħadet konjizzjoni tal-atti fis-7 ta' Ottubru 2019.

Provi

6. Rat ir-rapport tal-accountant Edward Camilleri, datat 4 ta' Ottubru 2007 u ppreżentat mir-rikorrent fl-14 ta' Novembru 2013 (fol 23).

7. Rat l-affidavit tar-rikorrenti **Charles Grech** ippreżentat fit-13 ta' Marzu 2014 (fol 45 sa 46) kif ukoll id-dokumentazzjoni minnu eżebita (fol 47 sa 1249).

8. Rat ix-xhieda ta’ **Edward Camilleri** mogħtija fis-6 ta’ Mejju 2014 (fol 1252 – 1254) kif ukoll id-dokumentazzjoni minnu eżebita (fol 1255 sa 1289).

9. Rat l-affidavit ulterjuri ta’ Charles Grech ippreżentat fid-9 ta’ Ottubru 2014 (fol 1278) flimkien ma’ dokumentazzjoni (fol 1279 sa 1289).

10. Rat ix-xhieda in kontro eżami ta’ Charles Grech illi saret fil-11 ta’ Diċembru 2014 (fol 1291).

11. Rat ix-xhieda in kontro eżami ta’ Edward Camilleri illi saret fid-29 ta’ Ottubru 2015 (fol 1296).

12. Rat illi fid-9 ta’ Frar 2017 ir-rikorrent iddikjara illi ma kellux aktar provi x’jippreżenta.

13. Rat ix-xhieda in kontro eżami ulterjuri ta’ Charles Grech illi saret fil-21 ta’ Frar 2017 (fol 1323 – 1325).

14. Rat ix-xhieda ulterjuri in kontro eżami ulterjuri ta’ Charles Grech illi saret fil-25 ta’ Ottubru 2017 (fol 1333 – 1336).

15. Rat ix-xhieda ulterjuri in kontro eżami ulterjuri ta’ Charles Grech illi saret fis-7 ta’ Diċembru 2017 (fol 1338 – 1340).

16. Rat dokumentazzjoni eżebita mill-intimat permezz ta’ nota fil-25 ta’ April 2018 (fol 1344-1411).

17. Rat ix-xhieda ulterjuri in kontro eżami ulterjuri ta’ Charles Grech illi saret fid-29 ta’ Mejju 2018 (fol 1413 – 1415).

18. Rat ix-xhieda ta’ **Emanuel Farrugia** mogħtija fl-10 ta’ Ottubru 2018 (fol 1417) u rat id-dokumentazzjoni minnu ppreżentata ossija skeda ta’ ħlasijiet u pendenzi bejn il-partijiet (fol 1421).

19. Semgħet ix-xhieda in kontro eżami ta’ Emanuel Farrugia mogħtija fit-3 ta’ Marzu 2020 (fol 1433 sa 1485).

20. Rat l-affidavit ta’ **Sergio Manche** ippreżentat fit-13 ta’ Jannar 2021 (fol 1492 sa 1498).

21. Semgħet ix-xhieda in kontro eżami ta’ Sergio Manche illi saret fit-12 ta’ Mejju 2021 (fol 1501 sa 1523) u rat id-dokumentazzjoni eżebita mill-istess Sergio Manche.

22. Ssemghet ix-xhieda ulterjuri in kontro eżami ta’ Sergio Manche illi saret fil-5 ta’ Ottubru 2021 (fol 1528 sa 1534).

23. Rat id-dokumentazzjoni eżebita mill-intimat fis-6 ta’ Ottubru 2021 (fol 1535 sa 1555).

24. Semgħet il-kontro eżami ta’ Edward Camilleri illi sar fit-12 ta’ Jannar 2022 (fol 1560 sa 1577).

25. Semgħet il-kontro eżami ulterjuri ta’ Edward Camilleri illi sar fid-29 ta’ Marzu 2022 (fol 1584 sa 1600) u rat id-dokumentazzjoni minnu ippreżentata, ossija “Summary of Figures”.

26. Rat id-dokument eżebit mill-intimat fis-27 ta’ Ġunju 2022, ossija audited accounts għas-soċjeta' Estate Houseware Enterprises Limited għas-sena 2000 (fol 1604 sa 1617).

27. Rat illi fil-11 ta’ Lulju 2022, il-provi ġew dikjarati magħluqa.

28. Rat is-sottomissjonijiet bil-miktub tar-rikorrent ippreżentati fl-24 ta’ Ottubru 2022 (fol 1619).

29. Rat is-sottomissjonijiet bil-miktub ta’ l-intimat ippreżentati fl-24 ta’ Jannar 2023 (fol 1632 sa 1657).

Ikkunsidrat

30. Jirriżulta illi l-partijiet kienu ilhom fin-negozju għal ħafna snin, fejn ir-rikorrent kien jissupplixxi merkanzija lill-intimat li, da parte tiegħu, kien ibiegħha jew fil-ħanut tiegħu, ‘Table Top’ jew inkella mal-varji klijenti ħwienet illi huwa kellu madwar Malta.

31. Jirriżulta illi r-rikorrent, li kien ġia fi sħab ma’ ħuh Joseph Grech b’kumpannija Estate Catering Houseware Enterprises Limited, u kien ilu jimporta tali merkanzija għal ħafna snin, iżda fis-snin disgħin ma baqgħux jaħdmu flimkien, u kien hawnhekk illi r-rikorrent beda jaħdem flimkien ma’ l-intimat.

32. Jirriżulta, di fatti, illi r-rikorrent beda jakkwista l-merkanzija bil-kuntatti illi huwa ġia kellu fil-passat u jixtrihom f’isem l-intimat, fejn il-VAT number ta’ l-intimat kienet qiegħda tintuża għal fini ta’ importazzjoni u tassazzjoni.

33. Jirriżulta illi filwaqt illi bejn is-sena 1999 u s-sena 2004, ix-xogħol kien sejjer tajjeb, fejn ir-rikorrent kien jixtri l-merkanzija kif fuq spegat u l-intimat kien iħallas lura b’pagamenti akkont, problemi illi bdew jinfaċċjaw mal-awtoritaijiet tat-taxxa kif ukoll nuqqas ta’ fiduċja reċiproka bejn il-partijiet wasset biex fl-aħħar tas-sena 2004, l-arranġament ta’ bejn il-partijiet ntemm u kwalsiasi merkanzija li beda jakkwista l-intimat mingħand ir-rikorrent kienet titħallas b’mod immedjat.

34. Jirriżulta illi, eventwalment, fis-sena 2006, ir-rikorrent qabbad lil Edward Camilleri, accountant bi professjoni, sabiex jifli l-ħafna kaxex ta’ dokumentazzjoni illi seta’ jiġbor Grech, sabiex ikun jista’ jkollu rendikont tal-merkanzija kollha illi nbiegħet lill-intimat u xi ħlasijiet saru.

35. Jirriżulta illi fl-4 ta’ Ottubru 2007, l-istess Edward Camilleri irrediġa rapport, li ġie eżebit mir-rikorrent a fol 1255 tal-proċess, fejn wasal għall-konklużjoni li, skond id-dokumentazzjoni mgħoddija lilu mir-rikorrent, il-bilanċ dovut mill-intimat lir-rikorrent kien jammonta għal Lm 435,885.12, ossija €1,015,612. Jirriżulta illi tali studju kien prettament wieħed ta’ kontabbilita’ fejn tniżżlu l-merkanzija kollha akkwistata mir-rikorrent jew il-kumpannija ECHE u tnaqqsu minnha l-pagamenti kollha illi għamel l-intimat tul is-snin.

36. Jirriżulta illi, nelfrattemp, l-intimat, da parte tiegħu, kien qabbad l-Accountant tiegħu, Emy Farrugia, sabiex jagħmel il-konteġġi tiegħu abbażi ta’ dak konkluż minn Edward Camilleri, u fir-rapport redatt minn Emy Farrugia u li jinsab a fol 1421, huwa kkonkluda illi mhux biss l-intimat ma għandu jieħu ebda flus, iżda illi l-istess intimat kellu jieħu mingħand Charles Grech is-somma ta’ Lm 295,299, ossija €688.046.

37. Għandu jingħad illi l-intimat ma għamel ebda kontro talba fil-proċeduri odjerni.

Ikkunsidrat

38. Il-Qorti tibda billi tosserva illi għalkemm kien hemm relazzjoni kummerċjali bejn il-partijiet, fejn ir-rikorrenti kien jimporta bl-isem ta’ l-intimat u l-intimat ibiegħ u jħallas lir-rikorrent regolarment, xejn minn dana l-arranġament ma qatt ġie redatt in iskritt, u għalhekk huwa kollu ftehim bil-fomm.

39. Il-Qorti tosserva wkoll illi r-rapporti kontabili taż-żewġ esperti ex-parte tal-partijiet, ossija l-Accountants Edward Camilleri u Emy Farrugia, huma rapporti illi wieħed jista’ jgħid huma diametrikament opposti u huma bbażati UNIKAMENT fuq dokumentazzjoni u informazzjoni mgħoddija lilhom mill-klijent tagħhom. Dana qiegħed jingħad għax, rinfaċċjata b’tali sitwazzjoni, il-Qorti ikollha ta’ bil fors tagħrbel il-konklużjonijet taż-żewġ esperti u tgħaddi għall-konklużjonijiet tagħha, kif ser jiġi hawn taħt spjegat.

40. Ikkunsidrat dan, il-Qorti ser tgħaddi biex tagħmel l-osservazzjonijiet tagħha dwar iż-żewġ rapporti, ossija dak ta’ Edward Camilleri li huwa a fol 1256 u dak ta’ Emy Farrugia, illi jinsab a fol 1421.

41. Kif jidher mir-rikors promotur, il-kawża odjerna ġiet intavolata minn Charles Grech f’ismu personali, u mhux għan-nom ta’ xi kumpannija. Dana qiegħed jingħad għax, fl-ewwel konsiderazzjoni tal-Accountant Camilleri, jingħad illi l-intimat Manche ġie pprovdut b’merkanzija tas-soċjeta' Estate Catering Houseware Enterprises Limited fl-import ta’ Lm 125,190.95, u li dawna kienu qed jiġu kkalkolati fil-konteġġi tiegħu.

42. Din il-Qorti tosserva illi, ladarba tali merkanzija kienet tas-soċjeta' Estate Catering Houseware Enterprises Limited, messha kienet l-istess soċjeta' illi mexxiet kontra l-intimat għall-ħlas tagħhom u mhux ir-rikorrent.

43. Għalhekk, tali ammont ta’ Lm 125,190.95 ċertament ma jistax jitqies fil-konteġġi illi ser tgħaddi biex tagħmel il-Qorti.

44. Din il-Qorti tosserva wkoll illi, mill-banda l-oħra, fir-rapport tal-Accountant Farrugia, fejn huwa jgħaddi biex jagħmel l-ammonti illi huma dovuti lill-intimat, jibda bili jindika f’paragrafu (f) “Stocks distrutti bix-xita” u flejjes illi ha lura Grech mill-Insurance. Farrugia jsemmi wkoll somma oħra indikata lit-TCU. Hawnhekk Farrugia jikkonkludi illi l-ammont ta’ Lm 112,000 għandu jitnaqqas a favur ta’ l-intimat.

45. Il-Qorti, madanakollu, tirrileva illi tali somom huma totalment gratwiti da parte tal-Accountant Farrugia, illi minn imkien ma seta’ jikkorrobora dak minnu asserit, w il-Qorti ma tistax ma tosservax illi dak minnu dikjarat imur diametrikament oppost għal dak iddikjarat lit-TCU fejn, fir-rapport tat-TCU eżebit mill-intimat, a fol 1543, jingħad ċarament illi l-oġġetti kollha distrutti ma kinux koperti minn assikurazzjoni.

46. Mill-banda l-oħra, jidher illi r-rikorrent jinsisti, kif jidher fid-dokument a fol 1580, illi huwa pperċepixxa ħlas ta’ insurance ta’ € 9,300, ossija ekwivalenti għal Lm3,991.

47. In vista ta’ dan, il-Qorti ser tqis illi hija biss is-somma ta’ Lm 3,991 li għandha titnaqqas u mhux dik ta’ Lm 112,000 indikata mill-Accountant Farrugia.

48. Il-Qorti issa tgħaddi biex tikkummenta dwar l-istimi ta’ Lm 45,602 u Lm 392,878 magħmula mill-Accountant Farrugia f’paragrafi (g) u (h) tar-rapport tiegħu, li jirrigwardaw invoices kif ukoll invoice books illi ġew jew setgħu ġew duplikati. Din il-Qorti, hawnhekk, għal darba oħra, ma tistax ma tirrilevax illi dawna s-suposizzjonijiet tal-Accountant Farrugia ma huma sostanzjati minn ebda dokumentazzjoni, u ċertament din il-Qorti ma tistax tqishom biss għax l-Accountant Farrugia ħass li kellu jagħmel stima ta’ hekk.

49. Għalhekk, l-ammonti indikati fil-paragrafi (g) u (h) ma humiex ser jiġu kkunsidrati.

50. Il-Qorti issa tgħaddi biex tqis il-kwistjoni ta’ stocks li ttieħdu meta ġie terminat l-arranġament ta’ bejniethom.

51. Mill-provi prodotti, irriżulta illi r-rikorrent Grech kellu maħżen kbir ġewwa l-Gżira filwaqt illi l-intimat Manche kellu maħżen iżgħar ġewwa l-Ħamrun. Ġie stabbilit wkoll Manche ma kellux aċċess għall-istores ta’ Grech u li Grech kien jaħżen ħafna merkanzija fil-post tiegħu.

52. Jidher illi l-Accountant Farrugia, abbażi ta’ diskussjonijiet magħmula mat-TCU, ikkonkuda illi mill-istokk finali ta’ Lm 220,029 eżistenti, l-ammont ta’ Lm 169,572 kien miżmum ġewwa l-maħżen ta’ Grech filwaqt illi l-kumplament kien għand Manche.

53. Il-Qorti tqis illi, tenut kont tal-provi u fatti kif murija, l-konklużjoni tal-valuri stabbiliti mill-Accountant Farrugia hija waħda fattibbli u aċċettabbli għal dina l-Qorti, li għalhekk ser tqis illi, fil-mument li spiċċa n-negozju bejn il-partijiet, ir-rikorrent Grech kellu f’idejh stock fl-ammont ta’ Lm 169,572, liema stock għalhekk irid jitnaqqas mill-ammont kalkolat mill-Accountant tar-rikorrent, ossija Camilleri.

54. Finalment, fejn jirrigwarda l-kalkoli magħmula mill-Accountant Farrugia, din il-Qorti tagħmel referenza għall-ammont indikat fil-paragrafu (j) fl-import ta’ Lm 11,133, u tirrileva illi tali ammont huwa attwalment il-meritu tal-kawża 1124/11 FDP illi qiegħda tiġi deċiża kontestwalment mal-kawża odjerna, u għalhekk ċertament ma hijiex ser tiġi meqjusa fil-konteġġi tagħha fil-proċeduri odjerni.

Ikkunsidrat

55. Issa li l-Qorti għamlet l-osservazzjonijiet tagħha dwar il-konteġġi redatti miż-żewġ esperti ‘ex parte’ tal-partijiet, hija ser tgħaddi biex tagħmel il-konteġġi finali tagħha, u dana huma kif ġejjin:

Importazzjoni ta’ prodotti direttament mir-rikorrent:		Lm785,057
Pagamenti li saru minn Manche	(Lm414,956)	
Pagamenti li saru minn Joinwell	(Lm 54,865)	
Pagamenti li saru minn klijenti	(Lm 4,541)	(Lm474,362)
		Lm310,695
Insurance għal Stocks distrutti	(Lm 3,991)	
Stocks f’idejn Grech fl-imħażen ta’ Gżira	(Lm 169,572)	(Lm173,563)

BILANĊ DOVUT LIL CHARLES GRECH		**Lm137,132**
	ossija	**€ 319,517**

Konsiderazzjonijiet Finali

56. Il-Qorti tibda billi tosserva illi għalkemm il-Qorti ġiet mgħoddija ħafna dokumentazzjonijiet f’ fatturi varji u konteġġi diversi, imkien ma qatt ingħatat xi indikazzjoni dwar x’kien il-ftehim finali ta’ bejn il-partijiet, peress illi l-partijiet ħassew illi ma kellhomx bżonn jirrediġu l-ftehim tagħhom fl-iskritt – tali nuqqas ċertament ma jgħin xejn lill-Qorti sabiex tasal għall-konklużjonijiet tagħha.

57. Il-Qorti tosserva wkoll illi għalkemm l-esperti mqabbda miż-żewġ partijiet, ossija l-Accountant tagħhom, għamlu l-konteġġi tagħhom, ma jista’ jkun hemm ebda dubju illi ż-żewġ accountants ħasbu għall-interessi tal-klijenti tagħhom u naturalment taw indikazzjoni dwar il-fatti u figuri kif indikati lilhom mill-klijenti tagħhom stess – kien għalhekk illi l-Qorti kellha terġa’ tagħmel l-eżerċizzju hija stess, u dana sar wara illi qieset il-provi dokumentarji kif ukoll ta’ xhieda prodotti quddiemha.

58. Finalment, hemm kif sar dan l-eżerċizzju kollha, il-Qorti hija moralment konvinta illi l-ammont fuq redatt ta’ € 319,517 huwa attwalment valur reali illi huwa dovut lir-rikorrent mill-intimat, u għalhekk ser tgħaddi biex tillikwida dak dovut f’tali somma.

Konklużjoni

Il-Qorti,

Wara illi rat l-atti u semgħet x-xhieda prodotti;

Wara illi rat is-sottomissjonijiet tal-abbli difensuri tal-partijiet;

Tgħaddi biex tiddeċiedi l-vertenza billi :

Tqis illi l-ewwel eċċezzjoni ġia ġiet miċħuda u kkonfermata mill-Qorti tal-Appell b’sentenza tal-25 ta’ Novembru 2016.

Tiċħad it-tieni eċċezzjoni ta’ l-intimat, u għalhekk:

Tilqa’ t-talba kif dedotta kif ġej u, konsegwentement:

Tiddikjara li bejn is-snin 1999 u 2004 l-attur biegħ u kkonsenja lill-intimat merkanzija bl-ingrossa konsistenti f’kwantitajiet ta’ “household goods”.

Tillikwida l-ammont dovut mill-intimat lill-attur fl-ammont ta’ tlett mija u dsatax-il elf, ħames mija u sbatax-il Euro (€ 319,517) bħala bilanċ ta’ merkanzija mibjugħa u konsenjata kif fuq ingħad;

Tikkundanna lill-intimat iħallas lill-attur is-somma **tlett mija u dsatax-il elf, ħames mija u sbatax-il Euro (€319,517).**

Imgħax jiddekorri mid-data tas-sentenza sad-data tal-pagament effettiv.

Spejjeż tal-proċeduri odjerni ikunu kollha a kariku ta’ l-intimat.

Francesco Depasquale **LL.D. LL.M. (IMLI)**
Imħallef

Rita Sciberras
Deputat Reġistratur